

v 95.

Estem, doncs, en bon terreny semàntic, però això no bastaria perquè no explica la terminació, i les forçades combinacions per legitimar-la que feren Migliorini i Spitzer (*MLN* LXXXIV, 127), un *RUFIANUS, i Alessio amb una declinació «germànica» *RUFIA, *RUFIANEM d'aquella arbitrària hipòtesi llatina, s'han de judicar aquella com a infundada morfològicament, i aquesta com a absurda

Com ja observava Diez (*Wb.*, 278), si persistim a derivar de l'arrel ll *rūf-*, la cosa natural fóra partir d'un diminutiu *rūfūlus*, que no és cap postulat sinó un mot popular ben documentat des de Plaute. I aquí tindríem —afegeixo jo precisant i ampliant un suggeriment de Du C.— una justificació semàntica ben fundada. L'escolista de Juvenal, a propòsit del passatge (VI, 120) on acusen l'escandalosa Messalina de posar-se una perruca rossa damunt dels seus cabells negres, ens informa que les matrones només gastaven postissos negres, mentre que les d'aquell color eren pròpies de les barrams.¹ És un fet corroborat en ferm pel passatge de Petroni on la voluptuosa Tryphaena, dona de mals costums, obsequia el jove Encòlpis amb una de les seves perruques rosses, i també en regala una de negra a Gító, insinuant, sembla, que és un cfeminat més «honest» (*Satyr*, 110). I són nombrosos els satírics on s'ataca les elegants perquè importen de Germània perruques rosses.² recordarem que en això es basa l'etimologia de *BLOND*, descobert com a mot sototàptic provinent de la Germània oriental

Per més que *RUFUS* fos més aviat 'pèl-roig' que 'ros', els dos conceptes sovint es confonien a l'Antiguitat, el diminutiu atenuador *rūfūla* esqueia bastant a una rossa, i vistos aquests antecedents és ben concebible que s'apliqués a dones de mals costums. Doncs és clar que d'aquí es pogué derivar **RUFULANUS* com a nom del qui traficava amb les donotes

És una suposició doblement hipotètica, però amb l'avantatge d'explicar automàticament l'it *ruffiano*, i donar compte de la terminació *-iano* d'una manera natural. Fa efecte, tanmateix l'objecció de Diez ni tan sols el primitiu *RUFUS* no és popular a Itàlia, passat que M-L i Rohlfs (*REW*, 7425) han admès que el romà i campani *rufo* 'ronya del gos' prové de *RUFUS* 'rogenc'. Tant se val de *RUFULUS* no hi ha testimonis comuns en romànic. Reconequem, doncs, a Diez el dret de mostrar-se escèptic amb la seva idea, i a suggerir que vingui *ruffiano* del tipus it. dial *rofia* 'cassa del cap', 'niella del blat' (Romagna), 'floridura del formatge', 'closca verda de la nou' (Bèrgamo), 'brutícia', 'residus de pells assoanades' (tosca antic), documentat un cop en la *Commedia* dantesca (*roffia* 'boira espessa'), que hom sol derivar del longobard (a-al *bruf* f. esc ant *brufa*, alem dial *rufe* 'crosta d'una ferida'); però no hi ha dret a suggerir que en Dante *ruffian* vulgui dir 'brut', que ja hem vist que hi té el mateix sentit que pertot. I voldríem tenir més proves que aquest dialectal *roffia* tingué tanta extensió en it ant que pogués donar naixença a una creació tan general i important com *ruffiano*

En suport de l'etimologia llatina es poden allegar una sèrie de fets hispànics que semblen induir-nos a admetre que *RUFUS* 'roig tèrbol' sobrevisqué en terra hispànica, i que fins aquell *rufo* 'rufià' ja documentat c. 1500, pogué ser un vell mot indígena. Un fet interessant i que ho afavoriria és que *Rufa* sembla haver-se usat com a sobrenom de dona (mossàrab) entre les mores de Granada en el S xv: veig un *Muhammad ben Ahmad ar-Rûfa* en una escriptura en àrab granadí de 1483 (Seco de Lucena, *Al-And* xxxv, 342) *Ahmad el de la Rufa* sembla ser 'el marit de la Rufa'. Sobretot tenim el nostre important verb *arrufar* que ens costaria massa de creure inconnex amb *rufià* i *RUFUS*, i massa important, constant i antic en la nostra llengua perquè ens resignem a donar-li alguna vaga etimologia expressiva

També apareix des de la mateixa data i iguals fonts que *rufià*. «Reguonexent no aquest ésser aquell lo qual yo estimava, mas la sua ombra, axí tost un estremordiment fret me correch per los ossos, e tots los pèls me comensaren *arruffar*» 'erichar-se, estarrufar-se', *Corbatxo* (*BDLC* xvii, 18). El grup fraseològic *arrufar el nas*, ja el tenim aleshores «Nostre Senyor, si és stat hom de mala vida, *arrufarà lo nas*», StVicentF (*Serm* II, 262 19). Ja el registraren els diccs. de rims del S xiv: en JMarc rimant *arruffa* amb *rufa*, *bufa*, *estufa*, *baldufa* --- (237) i *arrufa* amb altres verbs en Pres 1 (1104), en Aversó les mateixes formes junt amb *arrufe*, *arrufé*, *arrufà*, en Busa-N «*arrufar-se* per fret: horreo, horresco, *arrufat*, horridus; *arrufat* com ariçó, com a castanya ---» «Tot arrapat e pelat e *arrufat*», *Decam* ix, § 5, 531 12f (trad. «così graffiato e tutto pelato e *rabbuffato*»).

O sigui que de la pell d'aspecte roig tèrbol es degué passar a la pell erichada, horripilada com 'pell de gallina', és clar que si de 'pèl roig' es passà directament a 'rufià', 'home de mal viure', per aquest camí també explicariem les accs d'*arrufar*, però estant limitant *rufo* 'rufià' al cast. dels Ss. xvi-xvii, això sembla menys probable. «El que a los versos responga / no surta des botadó / --- / causant-se son propi estrago / fassa sa volta des pago, / qu'en mirar-se es peus *s'arrufa*» al mall. G. Roca i Reus († 1852); «Déu no ha volgut que guanyàssem / ni que morís ha volgut / --- / Mes cap cavallé ha de veure / que a tal jou mon coll *arruf*. / fret me'n duran de ma tenda, / no viuré com un poruc», JMBover, *BiEscrBal* II, 279.2.10, 1, 562. 15 2), MrnAguiló (1847) No és, doncs, solament arrossar el nas sinó també 'encongir, arrossar, el coll'.

En cat central no es diu ja en el sentit dels pèls, però encara l'hi usa Verdager: «del cel així a la terra les mars s'arquejarien ab esquerdada música, revolta y capgirell, / cayent de por, los homes y puigs ho aguayarian, / esblaymats, cruixint d'ossos y *arrufat* lo cabell», *Ail*, original i ed de 1877 (v, 12/5d): estrofa suprimida el 1878 i en l'esborrall de 1867 hi havia, en lloc d'això *adressat lo cabell*

Enlloc no té avui tanta extensió i freqüència d'ús com a les tres Illes: «Ja cau la tardor pàlida / --- / el dia es va *arrufant*; legions de núvols / escabellats i